

مفهوم‌شناسی منش مؤمنانه با تاکید بر مفهوم «نور» در قرآن کریم

صدیقه سادات میرداداشی* | حمید رفیعی هنر**

چکیده

مفهوم «نور» در کاربست‌های قرآنی، از معانی جامع و بنیادین برخوردار بوده و بالغ بر ۴۳ بار در سیاق‌های گوناگون به کار رفته است. این پژوهش به دنبال بروز و تجلی نور در وجود انسان‌ها به عنوان وجهی از منش مؤمنانه است. هدف پژوهش حاضر، تدوین مدل مفهومی منش مؤمنانه با تاکید بر مفهوم «نور» در قرآن کریم بود. از روش تحلیل محتوای کیفی سیه و شانون (۲۰۰۵) به شیوه تحلیل محتوای قراردادی استفاده شد؛ بدین منظور سه مرحله کدگذاری انجام و با استفاده از ۳۱ کد در مرحله کدگذاری باز، ۸۳ کد محوری در مرحله اول، ۲۲ کد محوری در مرحله دوم، مدل مفهومی منش مؤمنانه با تاکید بر مفهوم «نور» در قرآن ترسیم گردید. یافته‌های پژوهش نشان داد که پنج عامل عقلانیت، ایمان به غیب، ارتباط با قرآن، منبع کنترل درونی، باور به خواست خدا، شکل دهنده منش مؤمنانه، پنج عامل قابل درخواست، قابل رویت، ساخت در دنیا، پیوستاری بودن، اکسپابی بودن پیش فرضهای منش مؤمنانه و دوازده مولفه ایمان، اهل قرآن، ثبات درونی، انگیزش درونی، تجارب معنوی، سلامت روان، بهزیستی روان شناختی، تعالی خواهی، شادکامی حیات بخش، هدف در زندگی، خود شکوفایی، شکرگذاری نشانه منش مؤمنانه با تاکید بر مفهوم نور در قرآن می‌باشد. در این راستا، منش مؤمنانه را می‌توان به عنوان منشی معرفی کرد که به نور و هدایت الهی متصل است و از این رو به دیگران نیز نور و هدایت را منتقل می‌کند.

کلیدواژه‌ها

منش، منش مؤمنانه، نور، تحلیل محتوا، مفهوم‌شناسی قرآنی.

* دانشجوی دکتری پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم. (mirdadashi@rihu.ac.ir)

** عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، قم. (hamidrafii2@gmail.com)

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۹/۰۴؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۱۶)

□ صدیقه سادات میرداداشی، حمید رفیعی هنر (۱۴۰۳). مفهوم‌شناسی منش مؤمنانه با تاکید بر مفهوم «نور» در قرآن کریم. فصلنامه اخلاق و حیات، ۴ (۳۳)، ۲۹-۶۶.

doi: 10.22034/ethics.2025.471540.2001

مقدمه

مطالعه شخصیت همواره یکی از موضوعات مهم در روان‌شناسی بوده و گوردون آلپورت^۱ به عنوان پدر علم روان‌شناسی شخصیت یکی از چهره‌های پیشگام در این زمینه است. تمایز آلپورت بین شخصیت^۲ و منش^۳ چارچوبی برای درک ویژگی‌های انسانی از دو منظر خشتی و ارزش‌مدار فراهم می‌آورد. آلپورت در کتاب‌های خود به‌ویژه در «شخصیت: یک تفسیر روان‌شناختی» (۱۹۳۷) و «الگوی رشد در شخصیت» (۱۹۶۱) به تمایز میان شخصیت و منش پرداخته است. او شخصیت را به‌عنوان یک مفهوم خشتی تعریف می‌کند که ویژگی‌های فردی را بدون قضاوت اخلاقی توصیف می‌کند، در حالی که منش شامل ارزیابی ارزش‌مدار آن ویژگی‌هاست. تعریف او از شخصیت و منش این گونه است: شخصیت به‌عنوان مجموعه‌ای از ویژگی‌ها و رفتارهای فردی توصیف می‌شود که می‌تواند تحت شرایط مختلف تغییر کند. آلپورت (۱۹۳۷) شخصیت را به‌عنوان «الگوی منحصر به فردی از رفتار و تفکر» تعریف می‌کند که در طول زمان ثابت می‌ماند. در مقابل، منش به ویژگی‌های اخلاقی و ارزشی فرد اشاره دارد. آلپورت (۱۹۶۱) بیان می‌کند که منش می‌تواند به‌عنوان «مجموعه‌ای از ویژگی‌های اخلاقی که فرد را به سمت رفتارهای مثبت هدایت می‌کند» تعریف شود.

در روان‌شناسی معاصر، روان‌شناسان مثبت‌نگر همین دیدگاه را توسعه و ادامه دادند. روان‌شناسان مثبت‌نگر به‌جای تمرکز بر مشکلات و اختلالات روانی، بر روی فضایل انسانی و نقاط قوت فردی کار می‌کنند. مارتین سلیگمن^۴ و همکارانش در کتاب *Character* (2004) *Strengths and Virtues* به شناسایی و طبقه‌بندی نقاط قوت و فضایل انسانی

-
1. Gordan Allport
 2. personality
 3. charecter
 4. Martin Seligan

پرداخته‌اند. این کتاب به‌طور خاص بر این نکته تأکید دارد که منش (character) شامل ویژگی‌های اخلاقی و فضایل است که می‌توانند به فرد کمک کنند تا زندگی معنادار و رضایت‌بخشی داشته باشد. روان‌شناسان مثبت‌نگر به‌طور کلی از اصطلاح شخصیت (personality) کمتر استفاده می‌کنند و به‌جای آن، بر روی مفهوم منش (character) تأکید دارند. این تغییر در تمرکز به دلیل آن است که شخصیت معمولاً به‌عنوان یک مفهوم خشی و بدون ارزش‌گذاری در نظر گرفته می‌شود، در حالی که منش به ابعاد اخلاقی و ارزشی انسان اشاره دارد. به‌عنوان مثال، در نظریه‌های مثبت‌نگر، فضایل مانند صداقت، شجاعت و همدلی به‌عنوان عناصر کلیدی منش در نظر گرفته می‌شوند.

در تفکر اسلامی، بسیاری از پژوهشگران تلاش کرده‌اند تا مفهوم شخصیت را با ساختارهای اسلامی معادل‌سازی کنند و اغلب اصطلاحاتی مانند شاکله، قلب، صدر، نفس، عقل و روح را معادل شخصیت در نظر می‌گیرند (سالاری فر و همکاران، ۱۳۹۰، ص. ۲۰۴)؛ و نهایتاً مفهوم شخصیت در اسلام را با شخصیت سالم و یا شخصیت کامل، همسان کردند؛

در همین راستا، میتوان به چند نمونه از پژوهش‌ها اشاره کرد؛ موسوی درچه و همکاران (۱۴۰۲)، در تحلیل مضمون نقش باور به صفات خدا در تقویت شخصیت سالم و بهداشت روان با تکیه بر تفسیرالمیزان، نتیجه گرفتند که ساختار وجودی شخصیت سالم در پرتو اتصال صحیح به صفات خدا با مولفه‌هایی چون هدف‌مداری و معنابخشی، ایمان و انگیزه، تمرکز و آرامش، توکل و امید، عزت نفس و یکپارچگی نفس، مسئولیت‌پذیری، دوری از گناه و در مجموع بهداشت روان همراه است و به تجلی صفات خدا و تقرب به حق تعالی منتج می‌شود. علیزاده (۱۴۰۰)، در بررسی آثار خوف و رجا در ایجاد مولفه‌های شخصیت سالم در افراد، چنین بیان می‌دارد که خوف و رجا دو اصطلاح آشنای اهل عرفان و مبادیان اخلاق اسلامی بوده که با شناخت صحیح از این دو عبارت و تلاش برای زنده نگه داشتن

هر دو حالت روحی پابندی افراد به دستورات الهی بیشتر می‌شود؛ طبعاً آنچه ذکر شده در زمینه رشد و ارتقای ارتباط سه وجهی انسان، خدا و جهان بسیار مؤثر است. برآیند این ارتباط سه وجهی شخصیت افراد است که طبق آموزه‌های سوره والعصر ایمان و عمل صالح مولفه‌های شخصیت سالم در افراد می‌باشند. رفیعی هنر و همکاران (۱۴۰۰)، در تبیین کنشهای دوگانه نمای شخصیت‌های سالم قرآنی و مقایسه آن با کنشهای ناشی از نقاب در روان‌شناسی به این نتیجه رسیدند که بین رفتارهای دوگانه نمای انبیا و رفتار حاکی از پرسونا در ظاهر و تعریف ماهوی عمل شباهت وجود دارد و تفاوت‌ها در زمینه، ماهیت، اثر، هدف، معیار انتفاع و شخص متفع است. مصلح نژاد و همکاران (۱۴۰۰)، در بررسی سالم سازی شخصیت کودکان در روش‌های تربیتی قرآن کریم نشان دادند که پشتکار و زود مایوس نشدن از تربیت فرزندان، رعایت تدریج در امر تربیت، توجه به تامین نیازهای آنان، ایجاد احساس امنیت، آرامش و محبت بدون شرط، از نکات ضروری در تربیت است که در قرآن کریم به آن پرداخته شده است. احمد رضا اخوت و همکاران (۱۳۹۹)، در انواع و ویژگی‌ها شخصیت از منظر قرآن کریم با تمرکز به روش‌های اختصاصی تدبیر در قرآن، به خصوص تدبیر کلمه ای: شاکله، من الناس، لقوم، به استخراج تعریف شخصیت، تیپ‌های شخصیت و ویژگی‌های آن پرداخته‌اند. اسدالله غلامیان (۱۳۹۹)، در کاوشی در مفهوم شخصیت از منظر قرآن کریم، به معرفی ابعاد مختلف شخصیت انسان از جمله شناخت معبود و جهان آفرینش، جنبه‌های روان‌شناسی شخصیت انسان، دافعه و جاذبه‌های موجود در شخصیت انسان، رفتارهای مسالمت آمیز و پیشگیرانه به هنگام بروز مشکلات متعدد، جنبه‌های خویشتن داری و تذهیب نفس، آداب و معاشرت با افراد مختلف، حسن خلق و اثر آن در تعالی فرد می‌پردازد. علی نژاد (۱۳۹۹)، در مقایسه‌ی تحلیلی شخصیت از دیدگاه روانشناسی با مفهوم شاکله در قرآن؛ ضمن آشکارسازی جلوه‌ها و ابعاد شخصیت سالم و متعالی و تبیین

ویژگی‌های مفهوم شناسانه آن، نشان دهنده تفاوت معناداری بین شخصیت و شاکله است که اگرچه در یک تعریف کلی شبیه به یکدیگر هستند، اما شاکله معنایی اعم نسبت به شخصیت داشته و مؤلفه‌های دیگری همچون: خلق و خوی، نیت‌ها، نیازها، ساختارهای روحی، تعقل و رفتارها را نیز در برمی‌گیرد. رفیعی هنر (۱۳۹۷)، در مدل مفهومی «سلامت روان» بر اساس ارتباط شناسی مفاهیم «سلامت» و «مرض» در منابع اسلامی، به چهار سنخ در سلامت روان دست یافت که عبارتند از: «عدم سلامت»، «سلامت ناکامل»، «سلامت»، و «سلامت کامل». هر یک از سنخ‌ها با بخشی از مفاهیم اسلامی حوزه سلامت و بیماری قابل تبیین خواهند بود. مریم صف آرا و همکاران (۱۳۹۷)، در بررسی شخصیت بهنجار از منظر روان‌شناسی و قرآن به این نتیجه رسیدند که در قرآن ضمن در نظر گرفتن سه بُعد شناختی، رفتاری و عاطفی در شخصیت انسان، تحقق استکمال و استعلا‌ی وی را در صورتی ممکن می‌داند که این سه بُعد وجودی در زمینه‌ی ارتباطی سه وجهی (خدا، خود و جهان) و بر اساس منشور طراحی شده‌ی انسان در قرآن که آن هم بر اساس فطرت و حقیقت است رشد و ارتقا یابد، نه در ارتباط دو وجهی خود و جهان که در بیشتر مکاتب روان‌شناسی وجود دارد. بشیری (۱۳۹۶)، در نقش ایمان در سلامت روانی و شکل‌گیری شخصیت سالم بر اساس متون دینی و روان‌شناسی نشان داد که در پرتو ایمان، سازمان روانی فرد مؤمن از نوعی غنای معرفتی برخوردار می‌شود و قدرت بینش او افزایش می‌یابد، به گونه‌ای که تعاملات بین فردی او با دیگران اصلاح می‌شود. همچنین، بُعد گرایش فرد مؤمن، در مسیر شرع و عقل، جهت‌دهی می‌شود و در پی آن، رفتارهای وی نیز، که متأثر از بینش‌ها و گرایش‌های او است، اصلاح می‌شود و بدین طریق نوعی انسجام و یکپارچگی در ابعاد شخصیت فرد مؤمن به وجود می‌آید. فقیهی و همکاران (۱۳۹۵)، در اختلال شخصیت خود شیفته از منظر قرآن و حدیث، بیست و سه ویژگی اصلی اختلال شخصیت خود شیفته را به

دست آوردند. یدالله پور و همکاران (۱۳۹۱)، در روان شناسی شخصیت سالم از منظر قرآن خاطر؛ روان شناسی شخصیت سالم را با توجه به سه ضلع وجود آدمی یعنی: ۱. گرایش و گروه، ۲. بینش و نگرش، و ۳. روش و منش بر اساس آموزه‌های قرآن کریم ترسیم نموده است. نیز به این نکته تأکید نموده شخصیت سالم از منظر قرآن نیز برای همه انسان‌ها و در همه مکان‌های جغرافیایی، ویژگی‌های یکسانی دارد. متقی فر و همکاران (۱۳۹۰)، در شخصیت سالم در اندیشه اسلامی و نگاهی به رابطه آن با نماز در دوران جوانی مدعی شدند که سلامت شخصیت بدون ارتباط با منبع وحی درست نیست و میزان سلامت آدمی به میزان دوری یا نزدیکی او به قدرت منبع مطلق سنجیده می‌شود. پور سید آقایی (۱۳۸۸)، در بررسی تطبیقی شخصیت انسان منتظر با شخصیت سالم از دیدگاه روان شناسی کمال به بررسی تطبیقی ویژگی‌های شخصیت انسان منتظر با شخصیت سالم از دیدگاه روان شناسی کمال پرداخته است.

همانطور که مشاهده می‌شود بیشتر این پژوهش‌ها توجهی به تمایز شخصیت و منش نکرده، و مفهوم شخصیت را در آموزه‌های اسلام دنبال کرده اند؛ در حالی که شخصیت، به عنوان یک مفهوم خشتی و بدون ارزش گذاری، نمی‌تواند به طور کامل نمایانگر ابعاد انسانی باشد که اسلام به آن تأکید دارد. در حالی که اسلام به عنوان یک دین، هدفش از معرفی انسان، نگاهی ارزش مدارانه است. و مفهوم شخصیت قادر به درک ارزش‌های ذاتی که اسلام به انسان نسبت می‌دهد، نیست. دستورات دینی بر ابعاد اخلاقی و ارزشی وجود انسانی تأکید می‌کند و مؤمنان را به پرورش فضایل مانند صداقت، شفقت و عدالت ترغیب می‌کند. این با مفهوم منش هم‌راستا است زیرا ارزش‌هایی را که اسلام در پی القای آن‌ها به افراد است، منعکس می‌کند. برای درک واقعی هویت انسانی در چارچوب اسلامی، پژوهشگران باید بر روی منش به جای شخصیت تمرکز کنند. این تغییر در تمرکز، کاوش عمیق‌تری از ابعاد

اخلاقی و ارزشی وجود انسانی را که در قرآن مطرح شده، جلوه گر می‌کند. یکی از مفاهیم کلیدی در قرآن که میتوان از آن برای شناسایی منش مؤمنانه بهره برد، مفهوم نور است. نور در قرآن به‌عنوان نمادی از هدایت، دانش و روشنی اخلاقی معرفی شده و تأثیر عمیقی بر شکل‌گیری منش مؤمنانه دارد. منش مؤمنانه به‌عنوان ویژگی‌های اخلاقی و ارزشی تعریف می‌شود که فرد مؤمن را در راستای رفتارهای مثبت و اخلاقی هدایت می‌کند. این ویژگی‌ها شامل صداقت، شفقت، انصاف، و دیگر فضایل انسانی هستند که در قرآن و سنت اسلامی به‌وضوح بیان شده‌اند. منش مؤمنانه نه تنها به رفتار فردی بلکه به روابط اجتماعی و تعاملات انسانی نیز تأثیر می‌گذارد (نصر، ۱۹۹۶).

کلمه نور ۴۳ بار در قرآن تکرار شده است؛ واژه «النور» ۲۴ بار و «نوراً» ۹ بار و «نورکم» و «نورنا» هر کدام یک بار و «نوره» و «نورهم» هر کدام ۴ بار تکرار شده اند. بخشی از آیات که واژه نور در آنها آمده است مربوط به نور مادی و حسی مانند (هو الّذی جعل الشمس ضیاء و القمر نورا) (یونس، ۵) که از دایره پژوهش ما خارج است اما بخشی دیگر از آیات مربوط به خداوند و انسان هاست مانند

«اللّٰهُ وَلِیُّ الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا یُخْرِجُهُمْ مِّنَ الظُّلُمٰتِ اِلَی النُّوْرِ وَالَّذِیْنَ کَفَرُوْا اُولٰٓئِکَ هُمُ الظَّالِمُوْنَ» (بقره، ۲۵۷) «وَمَنْ کَانَ مِیْثًا فَاٰخِیْنٰهُ وَجَعَلْنٰا لَهُ نُوْرًا یَّمْشِیْ بِهٖ فِی النَّاسِ کَمَنْ مَّثَلُهٗ فِی الظُّلُمٰتِ لَیْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا کَذٰلِکَ زُیِّنَ لِلْکٰفِرِیْنَ مَا کَانُوْا یَعْمَلُوْنَ» (انعام، ۱۲۲) «هُوَ الَّذِیْ یُصَلِّیْ عَلَیْکُمْ وَمَلَائِکَتُهٗ لَیُخْرِجَنَّکُمْ مِّنَ الظُّلُمٰتِ اِلَی النُّوْرِ وَکَانَ بِالْمُؤْمِنِیْنَ رَحِیْمًا» (احزاب، ۴۳)

که در پژوهش حاضر به بحث در مورد این آیات خواهد پرداخت. بروز و تجلی نور در وجود انسان‌ها می‌تواند به‌عنوان وجهی از منش مؤمنانه در نظر گرفته شود. در این راستا، منش مؤمنانه را می‌توان به عنوان منشی معرفی کرد که به نور و هدایت الهی متصل است و

از این رو به دیگران نیز نور و هدایت را منتقل می‌کند. در قرآن کریم، به رابطه مستقیم ایمان و هدایت با مفهوم نور اشاره می‌کند. بنابراین، سوالی که در اینجا مطرح می‌شود این است که آیا می‌توان انتساب‌های نوری به انسان‌ها در قرآن را نوع خاصی از منش تحت عنوان "منش مؤمنانه" تعریف کرد؟ همچنین، اگر وجود منش مؤمنانه در قرآن تأیید شود، باید به بررسی عواملی که شکل‌دهنده این منش هستند و ویژگی‌های خاص آن‌ها، بپردازیم. این پژوهش در تلاش است تا ارتباط معانی نور در قرآن را با ویژگی‌های منش مؤمنانه از منظر روان‌شناسی تحلیل کند.

این پژوهش به دنبال بررسی ابعاد مختلف منش مؤمنانه در قرآن و عوامل شکل‌دهنده آن است. بدین ترتیب، سوالات کلیدی این پژوهش عبارتند از: معنای عمیق نور در توصیف انسان‌ها چیست؟ چه ویژگی‌ها و خصایصی باعث می‌شود که برخی افراد به عنوان "نور" در کلام الهی شناخته شوند؟ آیا می‌توان منش مؤمنانه را به عنوان یک نوع خاص از منش انسانی شناسایی کرد؟ و در نهایت، عواملی که موجب شکل‌گیری این منش مؤمنانه می‌شوند، کدامند و چگونه می‌توان این ویژگی‌ها را در انسان‌ها شناسایی کرد؟

مواد و روش‌ها

در این پژوهش از روش کیفی تحلیل محتوا استفاده شد؛ در پژوهش حاضر واژه نور به عنوان ملاک کلی ورود به مفاهیم دینی برای مطالعه موضوع مفهوم‌شناسی منش مؤمنانه با تاکید بر مفهوم «نور» در قرآن کریم از کتب تفسیری مانند المیزان، نمونه و نور استفاده شد. داده‌های تحقیق، آیات قرآنی شامل کلمه نور بود، که با استفاده از کتب تفسیری مانند المیزان، نمونه، نور و سایت‌های قرآنی، فهرست ۴۳ آیه را یافته که ۳۱ آیه مربوط به پژوهش حاضر می‌شد.

سپس ۳۱ آیه به دست آمده با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی سیه و شانون (۲۰۰۵) به شیوه تحلیل محتوای عرفی و قراردادی بررسی و تحلیل شدند. سیه و شانون

(۲۰۰۵) تحلیل محتوا را یک روش تحقیقی برای تفسیر ذهنی محتوای متون می‌دانند که از راه فرآیند طبقه‌بندی منظم مضامین یا الگوهای کدگذاری شده عمل می‌کند. تحلیل محتوای عرفی را بیشتر هنگامی مناسب میدانند که نظریه‌های موجود یا ادبیات تحقیق درباره پدیده مورد مطالعه محدود باشد.

در این پژوهش محقق با رجوع به داده‌های مورد مطالعه به تدریج آنها را خلاصه کرد تا سرانجام به اصلی‌ترین مفاهیم و مضامین مرتبط با موضوع تحقیق دست یافت.

در تجزیه و تحلیل اطلاعات سه مرحله کدگذاری باز، کدگذاری محوری ۱ و کدگذاری محوری ۲ از راه مقایسه مستمر داده‌ها با یکدیگر انجام شد. در مرحله کدگذاری باز، پس از خواندن تفسیر هر آیه از منابع تفسیری، جمله‌های اصلی آن استخراج و به صورت کدهایی ثبت گردید. در این مرحله ۳۱ کد باز به دست آمد که به صورت گزاره‌های مفهومی اولیه مشخص شد. کدگذاری محوری در دو مرحله انجام شد؛ در مرحله نخست با دقت در کدهای اولیه ای که در کدگذاری باز ایجاد شده بودند، آن کدها به مفاهیم خرد تر و قابل فهم تر تبدیل شد که در مجموع ۸۳ کد محوری ۱ به دست آمد و بعد از آن در مرحله دوم کدهای محوری ۱ با یکدیگر مقایسه شدند. موارد مشابه و مرتبط به هم ادغام و سپس برای هر کدام عناوین مناسب انتخاب شد که در مجموع تعداد ۲۲ کد محوری ۲ را تشکیل دادند. سرانجام در کدگذاری انتخابی این طبقات عمده به استخراج دو مقوله عمده انجامید که مقولات محوری و اساسی تحقیق را دربرگرفت؛ این مقولات عبارت بودند از: عوامل شکل دهنده، خصوصیات و نشانه‌ها. پس از آن در این مرحله یک مقوله به عنوان مقوله هسته و مرکزی انتخاب شد و بر محور مقوله مرکزی مدل مورد نظر طراحی شد. مقوله هسته این پژوهش منش مؤمنانه با تاکید بر مفهوم «نور» در قرآن کریم، بود.

یافته ها

پس از جمع آوری ۴۳ آیه ای که کلمه نور در آنها بود ۱۲ آیه مربوط به نور مادی و حسی مانند «هو الّذی جعل الشمس ضیاء و القمر نورا» (یونس، ۵) که از دایره پژوهش حاضر خارج است؛ ۳۱ آیه دیگر که شرایط ورود در پژوهش را داشتند بر اساس بعضی از تفاسیر قرآن کریم، طبقه‌بندی شدند. تجزیه و تحلیل داده‌ها و ترسیم شبکه تحلیل محتوا، به شناسایی ۳۱ کد باز، ۸۳ کد محوری ۱ و ۲۲ کد محوری ۲ منتهی شد.

با توجه به کدهای به دست آمده، می‌توان عوامل شکل دهنده منش مؤمنانه و همچنین نشانه‌ها و ویژگی‌های منش مؤمنانه را این‌گونه تبیین کرد:

۱) عوامل شکل دهنده

عقلانیت

I2 استدلال عقلانی خداسو (برهان من ربّ) زمینه ساز ویژگی نوری است.

ایمان به غیب

J7 ایمان زمینه ساز ویژگی نوری است. K1 ایمان به خداوند عامل ایجاد ویژگی نوری در افرادند. N1 رحمت و یاد خدا باعث ایجاد ویژگی نوری میشود. E5 ارتباط با آموزه‌های الهی زمینه ساز ایجاد ویژگی و منش مؤمنانه. F13 ایمان به خداوند شکل دهنده منش مؤمنانه.

ارتباط با قرآن

K2 ارتباط با محتوای قرآن زمینه ساز شکل‌گیری ویژگی نوری در انسانها. O1 ارتباط با پیامهای قرآن منشا شکل‌گیری منش مؤمنانه است

منبع کنترل درونی

P2 یادآوری و نظارتگری معنوی زمینه ساز شکل‌گیری ویژگی نوری. S2 پذیرش و تبعیت

از منبع معنویت واقعی (خداوند) عامل ایجاد منش مؤمنانه. L2 شکل گیری منش مؤمنانه بواسطه اتصال با منبع معنویت (خداوند). E3 فرایند شکل گیری منش مؤمنانه توسط ارتباط و اتصال با منبع الهی است.

باور به خواست خدا

A2 ویژگی نوری هدایت شوندگان از خداوند است. C2 شکل‌گیری ویژگی نوری به خواست خداوند است. E2 منشا ایجاد ویژگی نوری از جانب خداوند است. G2 ویژگی نوری از جانب خداوند به افراد عطا می‌شود. J2 ویژگی نوری بواسطه خداوند جعل می‌شود. D5 ویژگی نوری افراد از خداوند است. J9 جعل و ایجاد ویژگی نوری به دست خداوند است. G7 ویژگی نوری بواسطه امور غیرالهی ایجاد نمی‌شود.

۲) پیش فرضها

قابل رویت

F2 ویژگی نوری قابل رویت است.

قابل درخواست

F3 ویژگی نوری قابل درخواست است.

ساخت در دنیا

F4 محل شکل‌گیری منش مؤمنانه در دنیاست.

پیوستاری بودن

H3 ویژگی نوری یک امر پیوستاری رشد‌یابنده است. R1 منش مؤمنانه و منش ظلمانی؛ در دو قطب مقابل هم.

اكتسابی بودن

A1 هدایت شوندگان نور دارند. D1 منش اسلام آورندگان مجهز یا مبتنی به نور است. E6

منش تبعیت کنندگان رضوان الهی مبتنی بر نور است. P1 منش تبعیت کنندگان رسول خدا مبتنی یا مجهز به نور است.

۳) نشانه ها

ایمان

F1 منش مؤمنان مجهز یا مبتنی به نور است. G1 منش ایمان آورندگان مبتنی بر ویژگی نوری است. H1 منش رسول خدا و ایمان آورندگان به او نوری است. J1 منش ایمان آورندگان مبتنی و مجهز بر نور است. J6 منش مؤمنان مبتنی بر نور است. F5 منش تقوا کنندگان و ایمان آورندگان به رسول مبتنی یا مجهز بر ویژگی نوری است. L1 منش مؤمنان مبتنی بر نور است. E4 منش مؤمنان مبتنی بر نور است. F7 منش مؤمنان مبتنی بر نور است. F12 ایمان آورندگان به خدا و رسولش مبتنی بر ویژگی نوری اند. A3 منش کفار مجهز یا مبتنی به نور نیست.

اهل قرآن

E1 منش اهل قرآن مجهز یا مبتنی به نور است. I1 منش اهل قرآن مبتنی بر نور است. M1 پیروی از قرآن منشا شکل گیر منش مؤمنانه است. F11 ارتباط با پیامهای قرآن منشا شکل گیری منش مؤمنانه است. P3 عمل کنندگان به قرآن نور دارند.

ثبات درونی

B1 دایمی بودن نور خدا. C1 دایمی بودن نور خدا.

انگیزش درونی

C3 ویژگی نوری به خواست افراد (معارض) از بین نمی‌رود. G4 اتصال و پیروی از افراد معارض با منبع متعالی (خداوند) باعث از بین رفتن ویژگی نوری می‌شود. S1 پذیرش و تبعیت از منش های نامنسجم (لَا يَمْلِكُونَ لِنَفْسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا) زمینه ساز منش های ظلمانی

تجارب معنوی

D2 شکل‌گیری ویژگی نوری (منش مؤمنانه) در یک فرایند معنوی - الهی. H5 بواسطه اتصال با منبع معنویت (خداوند) میشود ویژگی نوری را تقویت کرد

سلامت روان

D3 منش مؤمنانه دارای توسعه روانی (شرح صدر) است. D4 منش‌های غیر مؤمنانه دچار آسیب‌های عمیق (قساوت قلب) هستند. A4 افراد بی بهره از ویژگی نوری در شرایط سخت روانی زندگی میکنند. E7 منش مؤمنانه راه‌های سلامت برایشان گشوده شده؛ یا از سلامت برخوردار اند. F15 منش‌های غیر مؤمنانه (ظلمانی، ناری؛ کفار) در بدترین شرایط روانی قرار دارند. G5 منش مسخره‌کنندگان اهل ایمان بی بهره از ویژگی نوری هست.

بهبودی روان شناختی

G3 ویژگی نوری ضد تاریکی و روشنی بخش است. D6 ویژگی نوری روشن‌کننده و ابهام‌زداست. N2 ویژگی نوری روشن‌کننده تاریکیها، ابهامها، تردیها، و حیرتهای عمیق (ظلمات) در زندگی است. E8 ویژگی نوری خارج‌کننده فرد از تاریکیها، ابهامها، تردیها، و حیرتهای عمیق (ظلمات) در زندگی است. O2 ویژگی نوری خارج‌کننده فرد از تاریکیها، ابهامها، تردیها، و حیرتهای عمیق (ظلمات) در زندگی است. G6 منش‌های ظلمانی در شرایط عادی در حیرت و ابهامهای عمیق قرار دارند. P4 ویژگی نوری خارج‌کننده فرد از حیرتهای عمیق (ظلمات) به سمت محکمترین مسیرهای معنوی در زندگی است. G5 آگاهی‌های منش‌های ظلمانی موقتی است.

تعالی خواهی

H2 ویژگی نوری افراد باعث رشد، حرکت و تعالی معنوی است. H4 ویژگی نوری قابل افزایش و تکمیل است. F8 ویژگی نوری افراد باعث رشد، حرکت و تعالی معنوی است.

شادکامی حیات بخش

J3 ویژگی نوری زندگی ساز و نشاط آور است. F9 ویژگی نوری افراد باعث نشاط معنوی است.

هدف در زندگی

J4 ویژگی نوری زمینه رفتارهای هدفمند (یمنشی به فی الناس) را فراهم می‌کند. J5 ویژگی ضدنوری (ناری) از رفتارهای هدفمند محرومند (لیس بخارج منها). J8 ویژگی نوری سبب حرکت به سمت اهداف متعالی (هدایت) می‌شود. K3 ویژگی نوری سبب حرکت به سمت اهداف متعالی (هدایت) می‌شود. F6 ویژگی نوری باعث انجام رفتارهای هدفمند متعالی است.

خود شکوفایی

M2 افراد دارای منش‌های مؤمنانه به بالاترین درجه معنویت (فلاح) دست می‌یابند. F10 افراد دارای منش مؤمنانه آینده روشن و پربار معنوی بسیار دارند. H6 افراد دارای منش‌های مؤمنانه آینده روشن و پربار معنوی بسیار دارند. F14 افراد دارای منش‌های مؤمنانه برخوردار از بهترین جایگاه‌های معنوی.

شکرگذاری

J10 لزوم نعمت الهی دیدن ویژگی نوری. J11 لزوم حمد خداوند بواسطه ایجاد ویژگیهای و منش مؤمنانه.

آیه	کدباز	کدمحوری ۱	کدمحوری ۲	آدرس
اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ	هدایت کردن خداوند با نور خودش	A1. هدایت شوندگان نور دارند A2. ویژگی نوری هدایت شوندگان از خداوند است	مؤمنان: F1,G1,H1,J1, J6,F5,L1,E4, F7,F12,A3 اهل قرآن: E1,I1,M1,F11 P3	نور ۳۵
يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ	اراده کافران برای خاموش کردن نور خدا با دهان	B1دایمی بودن نور خدا	ثبات درونی: B1,C1	صف ۸
يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ	اراده کافران برای خاموش کردن نور خدا با دهان	C1. دایمی بودن نور خدا C2. شکل‌گیری ویژگی نوری به خواست خداوند است C3. ویژگی نوری به خواست افراد (معارض) از بین نمی‌رود	انگیزش درونی: C3,G4,S1 تجارب معنوی: D2,H5	توبه ۳۲
أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِنْ رَبِّهِ فَوَيْلٌ لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ	کسی که دلش با اسلام باز شده است پس او بر نوری از پرودگارش است	D1. منش اسلام آورندگان مجهز یا مبتنی به نور است D2. شکل‌گیری ویژگی نوری (منش مؤمنانه) در یک فرایند معنوی- الهی	سلامت روان: D3,D4,A4,E7, F15,G5	زمر ۲۲

آدرس	آیه	کدباز	کدمحوری ۱	کدمحوری ۲
			D3. افراد دارای منش های مؤمنانه دارای توسعه روانی (شرح صدر) هستند D4. منش غیر مؤمنانه دچار آسیبهای عمیق (قساوت قلب) هستند.	
مأنده ۱۵	يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ	آمدن نور و کتاب مبین ازطرف پرودگار	E1. منش اهل قرآن مجهز یا مبتنی به نور است E2. منشا ایجاد ویژگی نوری از جانب خداوند است E3. فرایند شکل گیری منش مؤمنانه توسط ارتباط و اتصال با منبع الهی است.	قابل رویت: F2. قابل درخواست: F3 ساخت در دنیا: F4
نور ۴۰	أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُجِّيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكِدْ يَرَاهَا وَمَنْ لَمْ يُجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ	کسی که خداوند برای او نوری قرار ندهد او نوری ندارد	A3. منش کفار مجهز یا مبتنی به نور نیست A4. افراد بی بهره از ویژگی نوری در شرایط سخت	

آدرس	آیه	کدباز	کدمحوری ۱	کدمحوری ۲
			روانی زندگی میکنند	
حدید ۱۳	يَوْمَ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ لِلَّذِينَ آمَنُوا انظُرُونَا نَقْتَبِسْ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا فَضُرِبَ بَيْنَهُمْ بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قَبْلِهِ الْعَذَابُ	قیامت روزی است که منافقان از مؤمنان میخواهند به آنها نگاه کنند تا از آنها نور بگیرند	F1. منش مؤمنان مجهر یا مبتنی به نور است F2. ویژگی نوری قابل رویت است. F3. ویژگی نوری قابل درخواست است. F4. محل شکل گیری منش مؤمنانه در دنیاست	
بقره ۲۵۷	اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمُ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أُولِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ	خداوند سرپرست ایمان آوردگان است و آنها را از تاریکی ها به سمت نور خارج می کند	G1. منش ایمان آوردگان مبتنی بر ویژگی نوری است. G2. ویژگی نوری از جانب خداوند به افراد عطا میشود. G3. ویژگی نوری ضد تاریکی و روشنی بخش است G4. اتصال و پیروی از افراد معارض با منبع متعالی (خداوند) باعث از بین رفتن ویژگی نوری میشود.	بهبیزیستی روان شناختی: G3,D6,N2,E8 O2,G6,P4,G5

آدرس	آیه	کدباز	کدمحوری ۱	کدمحوری ۲
تحریم ۸	يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُم جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزَى اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ	روزی که خداوند نبی و ایمان آورندگان به او را رسوا نمیکند و نورشان در جلویشان است و می گویند خداواندا نور ما را تمام کن	H1. منش رسول خدا و ایمان آورندگان به او نوری است. H2. ویژگی نوری افراد باعث رشد، حرکت و تعالی معنوی است. H3. ویژگی نوری یک امر پیوستاری رشد یابنده است. H4. ویژگی نوری قابل افزایش و تکمیل است. H5. بواسطه اتصال با منبع معنویت (خداوند) میشود ویژگی نوری را تقویت کرد. H6. افراد دارای منش های مؤمنانه آینده روشن و پرثمر معنوی بسیار دارند.	تعالی خواهی: H2,H4,F8 پیوستاری بودن: H3,R1
نسا ۱۷۴	يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا	ما برای شما نور روشنی را نازل کردیم	I1. منش اهل قرآن مبتنی بر نور است. I2. استدلال عقلانی خداسو (برهان من	شادکامی: J3,F9

آدرس	آیه	کدباز	کدمحوری ۱	کدمحوری ۲
			ربّ)زمینه ساز ویژگی نوری است.	
انعام ۱۲۲	أَوْمِنُ كَانَ مِثْلًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ	کسی که مرده بود و خداوند اورا زنده کرد و برای او نوری گذاشت تا بین مردم را رود	J1. منش ایمان آورندگان مبتنی و مجهر بر نور است. J2. ویژگی نوری بواسطه خداوند جعل میشود J3. ویژگی نوری زندگی ساز و نشاط آور است. J4. ویژگی نوری زمینه رفتارهای هدفمند (یمشی به فی الناس) را فراهم میکند J5. ویژگی ضدنوری (ناری) از رفتارهای هدفمند محرومند (لیس بخارج منها)	هدف در زندگی: J4,J5,J8,K3,F6
زمر ۶۹	وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجِيءَ بِالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءِ وَقُضِيَ بِهِمْ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ	زمین به نور پروردگارش روشن شد	D5. ویژگی نوری افراد از خداوند است. D6. ویژگی نوری روشن کننده و ابهام زداست.	خود شکوفایی: M2,F10,H6,F14

آدرس	آیه	کدباز	کدمحوری ۱	کدمحوری ۲
انعام ۹۱	وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ عَلَى بَشَرٍ مِنْ شَيْءٍ قُلْ مَنْ أَنزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَى نُورًا وَهُدًى لِلنَّاسِ تَجْعَلُونَهُ قَرَاطِيسَ تُبْدُونَهَا وَتُخْفُونَ كَثِيرًا وَعُلِّمْتُمْ مَا لَمْ تَعْلَمُوا أَنْتُمْ وَلَا آبَاؤُكُمْ قُلِ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ	چه کسی کتاب را برای موسی آورد که نور و هدایت برای مردم بود	J6. منش مؤمنان مبتنی بر نور است. J7. ایمان زمینه ساز ویژگی نوری است. J8. ویژگی نوری سبب حرکت به سمت اهداف متعالی (هدایت) میشود.	شکر گذاری: J10, J11
شوری ۵۲	وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا نَهْدِي بِهِ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ	تو نمی دانستی کتاب و ایمان چیست و ما آن را نوری قرار دادیم و هرکس از بندگان را که بخواهیم با آن هدایت می کنیم	K1. ایمان به خداوند عامل ایجاد ویژگی نوری در افرادند. K2. ارتباط با محتوای قرآن زمینه ساز شکل گیری ویژگی نوری در انسانها K3. ویژگی نوری سبب حرکت به سمت اهداف متعالی (هدایت) میشود.	عقلانیت: I2
حدید ۲۸	يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ	تقوا پیشه کنید و ایمان به رسول بیاورید تا بالی از رحمت به شما	F5. منش تقوا کنندگان و ایمان آوردگان به رسول مبتنی یا مجهز بر ویژگی نوری است	ایمان: J7, K1, N1, E5 F13

آدرس	آیه	کدباز	کدمحوری ۱	کدمحوری ۲
		بدهیم و برای شما نوری قرار دهیم تا به وسیله آن راه روید	F6. ویژگی نوری باعث انجام رفتارهای هدفمند متعالی است.	
مریم ۶۳	وَقَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ	به عیسی بن مریم انجیل دادیم و در آن نور و هدایت است	L1. منش مؤمنان مبتنی بر نور است. L2. شکل‌گیری منش مؤمنانه بواسطه اتصال با منبع معنویت (خداوند)	
مایده ۴۴	إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّابُّونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ ...	ما تورات را نازل کردیم و در آن نور و هدایت گذاشتیم	E4. منش مؤمنان مبتنی بر نور است. E5. ارتباط با آموزه‌های الهی زمینه‌ساز ایجاد ویزگی و منش مؤمنانه	ارتباط با قرآن: K2,O1
اعراف ۱۵۷	الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَاَلَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ	کسانی که ایمان به رسول آوردند و او را بزرگ داشتند و او را یاری کردند و از نور ی که بر او نازل شد تبعیت کردند	M1. پیروی از قرآن منشا شکل‌گیری منش مؤمنانه است M2. افراد دارای منش‌های مؤمنانه به بالاترین درجه معنویت (فلاح) دست می‌یابند.	منبع کنترل درونی: P2,S2,L2,E3,

آدرس	آیه	کدباز	کدمحوری ۱	کدمحوری ۲
	وَصَبْرُوهُ وَاتَّبِعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُقْلِحُونَ	رستگار شدند		
احزاب ۴۳	هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ يُخْرِجُكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا	خداوند و ملائیکه بر شما درود میفرستند تا شمارا از تاریکی به سمت نور خارج کنند	N1. رحمت و یاد خدا باعث ایجاد ویژگی نوری میشود N2. ویژگی نوری روشن کننده تاریکیها، ابهامها، تردیهها، و حیرتهای عمیق (ظلمات) در زندگی است	
طلاق ۱۱	رَسُولًا يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ مُبَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لَهُ رِزْقًا	رسول آیات خدا را بر شما میخواند تا کسانی که ایمان آورند و اعمال صالح انجام دادند از تاریکی ها به سمت نور خارج کند	O1. ارتباط با پیامهای قرآن منشا شکل گیری منش مؤنانه است O2. ویژگی نوری خارج کننده فرد از تاریکیها، ابهامها، تردیهها، و حیرتهای عمیق (ظلمات) در زندگی است	خواست خدا: A2,C2,E2,G2, J2,D5,J9,G7
حدید ۱۲	يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ بُشْرَاكُمُ النُّورِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا	روزی که نور مؤمنان در جلویشان حرکت میکند	F7. منش مؤمنان مبتنی بر نور است. F8. ویژگی نوری افراد باعث رشد،	

آدرس	آیه	کدباز	کدمحوری ۱	کدمحوری ۲
	الْأَنهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ		حرکت و تعالی معنوی است. F9. ویژگی نوری افراد باعث نشاط معنوی است. F10. افراد دارای منش های مؤمنانه آینده روشن و پرثمر معنوی بسیار دارند.	
حدید ۹	هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَى عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِّيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَّءُوفٌ رَحِيمٌ	او کسی است که بر بنده اش آیات روشن را نازل کرد تا او را از تاریکی ها به سمت نور ببرد	F11. ارتباط با پیامهای قرآن منشا شکل گیری منش مؤمنانه است	
مائده ۱۶	يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ	خدا هدایت میکند کسی که از رضوان او تبعیت کند به سوی سبل السلام و آنها را از تاریکی هابه سمت نور خارج میکند	E6. منش تبعیت کنندگان رضوان الهی مبتنی بر نور است E7. افراد دارای منش های مؤمنانه راه های سلامت برایشان گشوده شده؛ یا از سلامت برخوردار اند. E8. ویژگی نوری	

آدرس	آیه	کدباز	کدمحوری ۱	کدمحوری ۲
			خارج کننده فرد از تاریکیها، ابهامها، تردیها، و حیرتهای عمیق (ظلمات) در زندگی است	
ابراهیم ۵	وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِأَيَّامِ اللَّهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ	موسی را با آیات مان فرستادیم تا قومش را از تاریکیها به سمت نور خارج کند	P1. منش تبعیت کنندگان رسول خدا مبتنی یا مجهز به نور است. P2. یادآوری و نظارتگری معنوی زمینه ساز شکل گیر ویژگی نوری	
ابراهیم ۱	الرَّكِيبُ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ	کتاب را بر تو نازل کردیم تا مردم را از تاریکیها به سمت نور خارج کنی	P3. عمل کنندگان به قرآن نور دارند P4. ویژگی نوری خارج کننده فرد از حیرتهای عمیق (ظلمات) به سمت محکمترین مسیرهای معنوی در زندگی است	
حدید ۱۹	وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ وَالشُّهَدَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ	کسانی که به خدا و رسولش ایمان	F12. ایمان آورندگان به خدا و رسولش مبتنی بر	

آدرس	آیه	کدباز	کدمحوری ۱	کدمحوری ۲
	أَجْرُهُمْ وَتُورَهُمُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ	آورده اند آنها صادقان و شاهدان نزد پروردگارشان هستند برای آنها اجرشان و نورشان هست	ویژگی نوری اند F13. ایمان به خداوند شکل دهنده منش مؤمنانه F14. افراد دارای منش های مؤمنانه برخوردار از بهترین جایگاه های معنوی F15. افراد دارای منش های غیر مؤمنانه (ظلمانی، ناری؛ کفار) در بدترین شرایط روانی قرار دارند	
تغابن ۸	فَأْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِي أَنْزَلْنَا وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ	ایمان به خدا و رسولش و نوری که همراه او نازل شده است بیاورید	Q1 ایمان به قرآن زمینه ساز شکل گیری ویژگی نور است	
فاطر ۲۰	وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ	تاریکی ها و نور با هم مساوی نیستند	R1 منش مؤمنانه و منش غیر مؤمنانه؛ در دو قطب مقابل هم	
رعد ۱۶	قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ	آیا تاریکی ها و نور با هم مساویند	S1. پذیرش و تبعیت از منش های نامنسجم (لا يَمْلِكُونَ لِأَنفُسِهِمْ	

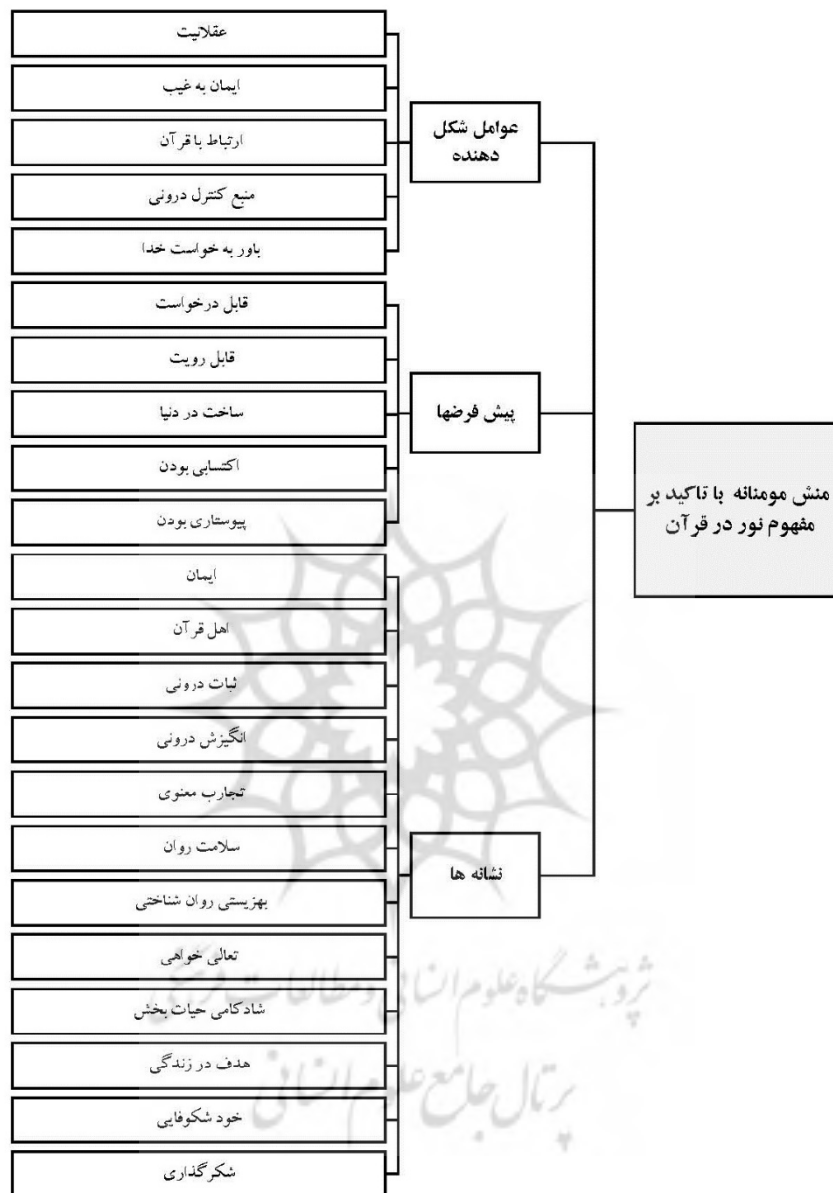
آدرس	آیه	کدباز	کدمحوری ۱	کدمحوری ۲
	يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ		نَفْعًا وَلَا ضَرًّا) زمینه ساز منش های غیر مؤمنانه S2. پذیرش و تبعیت از منبع معنویت واقعی (خداوند) عامل ایجاد منش مؤمنانه	
بقره ۱۷	مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ	خداوند نورشان را میبرد و آنها را در تاریکی ها رها میکند	G5. منش مسخره کنندگان اهل ایمان بی بهر از ویژگی نوری هستند. G6. آگاهیهای منش های غیر مؤمنانه موقتی است. G7. افراد دارای منش های غیر مؤمنانه در شرایط عادی در حیرت و ابهامهای عمیق قرار دارند. G8. ویژگی نوری بواسطه امور غیر الهی ایجاد نمیشود.	
انعام	الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ	شکر خدایی	J9. جعل و ایجاد	فطری بودن:

آدرس	آیه	کدباز	کدهم‌جوری ۱	کدهم‌جوری ۲
۱	السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ	که آسمان و زمین را خلق کرد و تاریکی‌ها و نور قرار داد	ویژگی نوری به دست خداوند است. J10. لزوم دیدن نعمت الهی ویژگی نوری J11. لزوم حمد خداوند بواسطه ایجاد ویژگیهای منش‌های مؤمنانه	A1,D1,E6,P1
جمع کل		۳۱	۸۳	۲۲

شکل ۱: آیات و کدهای مربوط به نور

با توجه به کدهای به دست آمده، مدل مفهومی نهایی ساختاری منش مؤمنانه با تاکید بر مفهوم «نور» در قرآن کریم، در این بخش ترسیم می‌شود. این مدل از سه بخش کلی تشکیل شده است که اجزای آن عبارتند از:

بخش اول عوامل شکل دهنده منش مؤمنانه که شامل: عقلانیت، ایمان به غیب، ارتباط با قرآن، منبع کنترل درونی، باور به خواست خدا است. بخش دوم پیش فرضها منش مؤمنانه که شامل: قابل درخواست، قابل رویت، ساخت در دنیا، پیوستاری بودن و اکتسابی بودن می‌باشد و بخش سوم نشانه‌های منش مؤمنانه است که شامل: ایمان، اهل قرآن، ثبات درونی، انگیزش درونی، تجارب معنوی، سلامت روان، بهزیستی روان شناختی، تعالی خواهی، شادکامی حیات بخش، هدف در زندگی، خود شکوفایی، شکرگذاری است.

شکل ۲: مدل منش مؤمنانه بر اساس واژه نور در قرآن

نتیجه گیری

یافته‌های پژوهش نشان داد که منش مؤمنانه با تاکید بر مفهوم نور در قرآن کریم دارای پنج عامل شکل دهنده، پنج پیش فرض و دوازده نشانه ست. پژوهشگر پس از بررسی و تحلیل منابع به تعریف ذیل از منش مؤمنانه با تاکید بر مفهوم نور در قرآن کریم دست یافت: فردی دارای منش مؤمنانه است که دارای ایمان، اهل قرآن، ثبات درونی، انگیزش درونی، تجارب معنوی، سلامت روان، بهزیستی روان شناختی، تعالی خواهی، شادکامی حیات بخش، هدف در زندگی، خود شکوفایی، شکرگذاری باشد و عوامل شکل دهنده منش مؤمنانه عقلانیت، ایمان به غیب، ارتباط با قرآن، منبع کنترل درونی، خواست خدا و پیش فرض‌های منش مؤمنانه قابل درخواست، قابل رویت، ساخت در دنیا، پیوستاری بودن و اکتسابی بودن می‌باشد.

در ادامه به تبیین و توضیح مؤلفه‌ها پرداخته می‌شود؛ در حمایت از این یافته که نشانه منش مؤمنانه، ایمان، اهل قرآن، ثبات درونی، انگیزش درونی، تجارب معنوی، سلامت روان، بهزیستی روان شناختی، تعالی خواهی، شادکامی، هدف در زندگی، خود شکوفایی، شکرگذاری است می‌توان به همسو بودن پژوهش با موسوی درچه و همکاران (۱۴۰۲)، غلامیان (۱۳۹۹)، بشیری (۱۳۹۶) و متقی فر (۱۳۹۰) اشاره کرد با این تفاوت که این پژوهش‌ها شخصیت در اسلام را معادل شخصیت سالم در نظر گرفته اند.

در نگاه برخی از روانشناسان، ویژگی منش سالم تحت تأثیر متغیرهایی چون عوامل فرهنگی و تربیتی، شرایط اجتماعی و اقتصادی و عوامل روانشناختی قرار دارد. درحالیکه قرآن به تمام ابعاد و شئون وجودی انسان توجه کرده و او را موجودی دویعدی (روحانی - جسمانی) معرفی کرده است. در ادامه به تبیین و توضیح مؤلفه‌ها پرداخته می‌شود؛ پژوهشگر با کاوش و بررسی منابع اسلامی به تعریفی از مؤلفه‌ها و نقش آن در منش مؤمنانه دست یافت.

قرآن نسخه شفابخشی است، برای برطرف ساختن ضعف‌ها، زبونی‌ها و ترس‌های بی‌دلیل اختلاف‌ها و پراکندگی‌ها؛ برای آنها که از بیماری عشق به دنیا، وابستگی به مادیات، تسلیم بی‌قید و شرط در برابر شهوت‌ها رنج می‌برند و این نشان‌دهنده ساختار ضعیف روان آنهاست. تحقیقات نشان دادند افرادی که حافظ قرآن بودند در برخی از مقیاس‌های سلامت عمومی نسبت به افراد غیرحافظ از سلامت روان بیشتری برخوردار بودند. همچنین حفظ قرآن می‌تواند بر ارتقای سلامت روان افراد موثر باشد. (لک زایی و همکاران، ۱۳۹۷، ۱۲).

از آنجایی که منش انسان یک کل منسجم و تجربه‌ناپذیر است، سلامت روانی کامل وی هنگامی محقق می‌شود که وحدت و انسجام این سیستم حفظ و همه اجزای آن، (ابعاد زیستی، عاطفی، هیجانی، شناختی، رفتاری، معنوی و اجتماعی آن) هماهنگ با یکدیگر عمل کنند. در رویکرد دینی این وحدت و انسجام با آگاهی و جهت‌گیری به سمت منبع وحدت بخش و یکپارچگی یعنی ایمان به خداوند متعال تحقق می‌یابد (نارویی، ۱۴۰۱، ص. ۱۹۲). مفهوم دیگر نشانه منش مؤمنانه ثبات است که مؤلفه اصلی در موفقیت و رفاه حرفه‌ای و عاطفی محسوب می‌شود. افراد با منش پایدار تمایل به روابط طولانی و رضایت بخش دارند. آنها در کارهای‌شان خوب عمل می‌کنند، زندگی آنها نسبتاً عاری از مسائل غیر ضروری است و درمورد سلامتی و امور مالی تصمیمات خوبی می‌گیرند. انگیزش درونی که نشانه منش مؤمنانه است به معنای گرایش فطری پرداختن به تمایلات و به کار بردن توانایی‌ها و در انجام این کار، جستجو کردن چالش‌های بهینه و تسلط یافتن بر آنهاست. انگیزش درونی به طور خود انگیزخته از نیازهای روان شناختی، کنجکاوی، و تلاشهای فطری برای رشد، حاصل می‌شود. تجارب معنوی به عنوان یکی دیگر از نشانه‌های منش مؤمنانه یکی از عمیق‌ترین نیازهای بشر از نیازهایی است که شناسایی و تامین آن در ارتقای سلامت روان و توسعه پاسخ به بیماری، جایگاه ویژه‌ای دارد. (عبدالله زاده و همکاران، ۱۴۰۰، ۱۰). در منش مؤمنانه

به سلامت روان و بهزیستی روان شناختی اشاره شده است؛ سلامت روان به معنی سلامت هیجانی و روانشناختی است، به شکلی که فرد بتواند از تفکر و توانایی‌های خود استفاده کند، در جامعه عملکرد داشته باشد و نیازهای معمول زندگی روزمره را برآورده سازد. بهزیستی روانشناختی را می‌توان واکنش‌های عاطفی و شناختی به ادراک ویژگی‌ها و توانمندی‌های شخصی، تعامل کارآمد و تاثیر گذار با جهان، داشتن رابطه مطلوب با جمع و اجتماع و پیشرفت کردن در طول زمان بیان کرد. تعالی خواهی در روان‌شناسی قرآنی سیر انسان، در همه ابعاد وجودی ست که با رسیدن به تعادل برتر یا تکامل یا تعالی در نظر روان‌شناسان تفاوت‌های اساسی دارد که بسیار فراتر از خودشکوفایی و رسیدن به معناست و در مقیاس بزرگ‌تر، اهداف بلند مدت دنیا و آخرت، مادی و معنوی را شامل می‌شود. (هوشیاری، ۱۳۹۹، ۱۰). تحقیقات نشان می‌دهد که دو مولفه اصلی شادکامی حیات بخش عبارتند از: تعادل احساسات و رضایت از زندگی ست که با منش مؤمنانه ارتباط مستقیم دارد.

هدف دار بودن در زندگی به عنوان، حسی معنا دار است و این احساس را در فرد پدید می‌آورد که زندگی ارزش زیستن دارد و ارتباط تنگاتنگی با منش مؤمنانه دارد. انسان‌ها می‌کوشند از طریق خودشکوفایی، از امکانات به شیوه‌ای بهینه استفاده کرده و تمامی استعداد‌های پنهان خود را شکوفا کنند، حال این استعدادها هر چه می‌خواهد باشد و این خود موجب سلامت منش افراد خواهد شد. انسان شاکر در فیض هستی و سرچشمه رحمت و نعمت الهی تفکر می‌کند و از رهگذر این اندیشه به باوری می‌رسد که رشته هستی او را به طور عملی و عینی به بارگاه پروردگار ربط می‌دهد چنین تفکر و باوری نشانه سلامت اوست. عوامل شکل دهنده منش مؤمنانه، عقلانیت، ایمان به غیب، ارتباط با قرآن، منبع کنترل درونی، خواست خدا است که همسو با پژوهش‌های پور سید آقایی (۱۳۸۸) و کوثری (۱۳۸۳) است؛ با این تفاوت که در پژوهش حاضر به مفهوم منش به جای شخصیت سالم به کار رفته است.

قرآن مجید انسان را به گونه ای بیان نموده است که هم متمایز از حیوانات است و هم انسان‌ها را تنها به خاطر ویژگی‌های جسمانی در یک جایگاه به شمار نمی‌آورد، بلکه انسان‌ها را با ویژگی‌های روحی و روانی را در یک جایگاه معرفی می‌نماید.

سلامت روح انسان مهمتر از سلامت جسم او؛ و بیماری روح و دل انسان مهمتر از بیماری جسم او است؛ بنابراین، وقتی از انسان سالم سخن به میان می‌آید دو بُعد از جنبه‌های سلامت به ذهن میرسد؛ یکی انسان سالم از نظر مادی و دیگری منش سالم از نظر معنوی که در حوزه علم دین به آن توجه میشود. همان گونه که جسم سالم در حوزه پزشکی از ویژگی‌هایی برخوردار است که در سراسر گیتی سالم به شمار می‌رود، منش مؤمنانه از منظر قرآن نیز برای همه انسان‌ها و در همه مکان‌های جغرافیایی، ویژگی‌های یکسانی دارد؛ اگر چه فرهنگ و باورهای آنان، دآوری دیگری داشته باشد. این ویژگی‌ها تابع متغیرهای مختلف نمی‌باشد (صف آرا و همکاران، ۱۳۹۸، ۱۳). هدف بعثت انبیای عظام و نزول قرآن کریم، تربیت انسان و ساخت منش مؤمنانه و انسانی با تنظیم رابطه‌ی سازنده با خدا، خود، مردم و جهان هستی بوده است. آموزه‌های وحیانی قرآن کریم و روایات معصومان برای وصول به این هدف مقدس برای بشر نازل شده است. بررسی مبانی منش مؤمنانه بر مبنای قرآن سبب روشن شدن غایت متعالی نگرش همه بُعدی قرآن به انسان است. منش مؤمنانه، الگوی همه جانبه برای همه انسان‌ها در زمان‌ها و مکان‌های مختلف است و محدود به زمان یا مکان خاصی نیست. سلامت افراد تحت تأثیر الگوهای فرهنگی، اجتماعی و اخلاقی جوامع مختلف قرار دارد، اما بر اساس عرف اجتماعی و فرهنگی جوامع، متغیرهای آن متفاوت نیست (یدالله پور و همکاران، ۱۳۹۱، ۱۲).

خصوصیات منش مؤمنانه، قابل درخواست، قابل رویت، ساخت در دنیا، پیوستاری بودن و اکتسابی بودن می‌باشد. که با پژوهش تبریزی شهروی (۱۴۰۲) و علیزاده (۱۴۰۰) همسو

است با این تفاوت که پژوهش حاضر خصوصیات منش مؤمنانه را با تاکید بر مفهوم نور در قرآن بررسی کرده است.

منش اگر چه به تدریج شکل خود را کامل می‌کند، اما هیچ‌گاه چنان نیست که قابل تغییر و دگرگونی بنیادین نباشد، این دگرگونی عمده در جهت‌گیری فکری و نظام ارزشهاست که با دگرگونی در جهان و تفکر شخص و تغییر نظام ارزشهای فردی او منشش نیز دگرگون می‌شود. این دگرگونی همیشه به سمت کمال یا به سوی سقوط نیست، بلکه به سمتی است که نیتها و اهداف آگاهانه مشخص دنبال کند. این همان تفاوت اساسی دیدگاه قرآن با دیدگاه برخی دیگر از روان‌شناسان انسان‌گرا است، زیرا آنان معتقدند که انسان دارای چنان فطرتی است و چنان ساختاری که اگر به خودش وا گذاشته شود حتماً به سوی خوبی روی خواهد آورد و خیر و صلاح خویش را نیز درک می‌کند. دیدگاه قرآن درباره منش انسان خوشبین‌تر از همه دیدگاه‌های دیگر است، و انسان را دارای رتبه خلیفه الهی می‌داند و مسجود فرشتگان، اما به این حقیقت نیز واقف است که علاوه بر جریان فطرت و وجدان اخلاقی، جریان تند شهوت‌های گوناگون نیز هست که فرد را به سوی خود می‌کشند، تنها در صورتی شخص می‌تواند از آن گردباد وحشتناک رهایی بیابد که سکان‌کشی او را نیروی عقل و اراده قوی حق خواهانه به دست داشته باشد، اراده‌ای که با قطب‌نمای فطرت و چراغ عقل و نیروی ایمان به حرکت خویش ادامه دهد، و دانش و آگاهی به دست آمده از هدایت الهی و ارشاد پیامبران سوخت موتور آن را پیوسته تأمین کنند.

قرآن در مورد انسان، واقع‌بین است، نمی‌خواهد یک بعدی نگاه کند، زیرا فرستنده قرآن همان کسی است که خود او انسان را آفریده است. او انسان را آفریده شده از (نطفه امشاج) می‌داند و می‌داند که کششها و کوششهای او همیشه و ناگزیر به یک سو نیستند، اما در این میان یک کشش اساسی وجود دارد، و آن همان چیزی است که مهم‌ترین انگیزه انسان سالم

و منش مؤمنانه به حساب می آید. هر کس این انگیزه را در خود تضعیف کند، در مسیر حرکت خود به بیراهه خواهد رفت و هیچ چیز دیگری او را (راضی) نخواهد کرد، و دچار زندگی تنگ و سخت و معیشت ضنک خواهد شد. (علوی نژاد، ۱۳۷۷، ۱۲).

بیان محدودیتهای پژوهش

نوآوری در این پژوهش باعث منابع کم در دسترس شد و همین کمبود منابع در نتیجه گیری و مقایسه پژوهشگر را دچار مشکل کرد.

از عمده ترین ارکان تحقیق و پژوهش دسترسی به آمار و اطلاعات است. در این زمینه مشکلاتی وجود دارد که موجب شده خدمات تحقیقاتی از قبیل دسترسی به کتب، مجلات، آمار، بانکهای اطلاعاتی و ... در کشور به راحتی ممکن نباشد. بخشی از این مشکل ناشی از فقدان یا کمبود هر یک از خدمات تحقیقات فوق است

ارائه چند پیشنهاد پژوهش

پیشنهاد می شود در قالب طرح های آموزشی، یافته های این تحقیق برای جوانان به صورت کاربردی آموزش داده شود.

به پژوهشگران آتی پیشنهاد می شود مطالعه ای را با استفاده از مصاحبه و روش تحقیق کمی انجام دهند.

منابع

۱. قرآن کریم.
۲. باشی زاده مقدم، مهرناز؛ علیمرادی، زهرا؛ رفیعی هنر، حمید، ۱۴۰۰. تبیین کنشهای دوگانه نمای شخصیت‌های سالم قرآنی و مقایسه آن با کنشهای ناشی از نقاب در روان‌شناسی، مجله کتاب‌قیم، شماره ۲۵، ص ۷-۲۶.
۳. بشیری، ابوالقاسم، ۱۳۹۶. نقش ایمان در سلامت روانی و شکل‌گیری شخصیت سالم بر اساس متون دینی و روان‌شناسی، مجله: پژوهش‌نامه روان‌شناسی/اسلامی، شماره ۷، ص ۵۹-۷۱.
۴. پور سید آقایی، زهرا سادات، ۱۳۸۸. بررسی تطبیقی شخصیت انسان منتظر با شخصیت سالم از دیدگاه روان‌شناسی کمال، مجله مشرق‌موعود، شماره ۱۲، ص ۱۰۷-۱۲۸.
۵. تبریزی شهروی، زهرا، ۱۴۰۰. شخصیت سالم از دیدگاه مکاتب روانشناسی، همایش کنفرانس بین‌المللی روانشناسی، علوم تربیتی و سبک زندگی، شماره ۱۳.
۶. رفیعی هنر، حمید، ۱۳۹۷. مدل مفهومی «سلامت روان» بر اساس ارتباط‌شناسی مفاهیم «سلامت» و «مرض» در منابع اسلامی، مجله روان‌شناسی و دین، شماره ۴۴، ص ۵-۲۶.
۷. سالاری فر، محمدرضا؛ موسوی اصل، سید مهدی؛ دولتخواه، محمد؛ شجاعی، محمدصادق، ۱۳۹۰. بهداشت روانی با نگرش به منابع اسلامی، قم: انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۸. صف‌آرا، مریم؛ سلم‌آبادی، مجتبی، ۱۳۹۸. بررسی شخصیت بهنجار از منظر روان‌شناسی و قرآن: مطالعه‌ی مروری، مجله پژوهش در دین و سلامت، شماره ۲، ص ۱۱۵-۱۲۶.
۹. طباطبایی، محمدحسین، ۱۳۷۵. المیزان فی تفسیر القرآن، تهران: دار الکتب الاسلامیه.
۱۰. عبدالله زاده، مهرداد؛ حیدری، ناهید، ۱۴۰۰. تجارب معنوی افراد با ملالت جنسیتی، مجله روان‌شناسی تحولی، شماره ۶۹، ص ۹۱-۱۰۲.
۱۱. عسکری، حمیده؛ بهرامی احسان، هادی؛ حسنی، فریبا؛ اخوت، احمدرضا، ۱۳۹۹. در انواع و ویژگی‌ها شخصیت از منظر قرآن کریم، همایش ملی قرآن و روان‌شناسی مجموعه مقالات اولین همایش ملی قرآن و روانشناسی رتبه ملی، ص ۱۳۳۷-۱۳۴۳.
۱۲. علوی‌نژاد، سیدحیدر، ۱۳۷۷. انسان سالم از دیدگاه، مجله پژوهش‌های قرآنی، شماره ۱۵، ص ۱۷۲-۲۰۷.

۱۳. علیزاده، محبوبه، ۱۴۰۰. بررسی آثار خوف و رجا در ایجاد مولفه‌های شخصیت سالم، مجله مطالعات خانواده و تربیت اسلامی، شماره ۳۰، ص ۳۳-۶۲.
۱۴. علی نژاد، عمران؛ روح الله، محمد؛ شمخی، مینا، ۱۳۹۹. مقایسه‌ی تحلیلی شخصیت از دیدگاه روانشناسی با مفهوم شاکله در قرآن، مجله فرهنگ مشاوره و روان درمانی، شماره ۴۳، ص ۱۵۹-۱۸۲.
۱۵. غلامیان، اسداله، ۱۳۹۹. مفهوم شخصیت از منظر قرآن کریم، اولین همایش قرآن و روانشناسی، کنفرانسی.
۱۶. فقیهی، زهرا؛ حاجی اسماعیلی، محمدرضا؛ نشاط دوست، حمیدطاهر؛ مطیع، مهدی، ۱۳۹۵. اختلال شخصیت خود شیفته از منظر قرآن و حدیث، مجله پژوهش دینی، شماره ۳۳، ص ۱۱۹-۱۴۱.
۱۷. کوثری، یدالله، ۱۳۸۳. عوامل تشکیل دهنده شخصیت سالم، مجله مربیان، شماره ۱۳، ص ۱۱۷-۱۲۸.
۱۸. مصلح نژاد، محمدعلی؛ بلوکی، افضل، ۱۴۰۰. بررسی سالم سازی شخصیت کودکان در روش‌های تربیتی قرآن کریم، مجله قرآن و طب، شماره ۲، ص ۱-۷.
۱۹. موسوی، سید رضا؛ متقی فر، غلام رضا، ۱۳۹۰. شخصیت سالم در اندیشه اسلامی، نگاهی به رابطه آن با نماز در دوران جوانی، مجله اسلام و پژوهش‌های تربیتی، شماره ۶، ص ۹۹-۱۲۴.
۲۰. موسوی درچه، سید مهدی؛ حاجی پور، حسین، ۱۴۰۲. تحلیل مضمون نقش باور به صفات خدا در تقویت شخصیت سالم و بهداشت روان با تکیه بر تفسیرالمیزان، مجله قرآن و طب، شماره ۲۲، ص ۵۳-۶۳.
۲۱. نارویی، رحیم؛ عبدی، حسن، ۱۴۰۱. علم/النفس از دیدگاه اندیشمندان مسلمان، قم: انتشارات حوزه و دانشگاه.
۲۲. نوروزی مصیر، امین؛ لک زایی، شریف؛ گلشنی، سیدعلی رضا، ۱۳۹۷. عدالت سیاسی در اندیشه آیت الله جوادی آملی و جان راولز، مجله پژوهش‌های انقلاب اسلامی، شماره ۲۵، ص ۲۲۵-۲۴۲.

۲۳. هوشیاری، جعفر؛ رادمنش، اسماعیل، ۱۳۹۹. جایگاه تعادل جویی و تعالی‌خواهی در پویایی شخصیت از دیدگاه روان‌شناسی قرآنی، *مجله معرفت*، شماره ۲۷۵، ص ۵۵-۶۶.
24. Seligman, M. E. P., Steen, T. A., Park, N., & Peterson, C. (2005). Positive Psychology Progress: Empirical Validation of Interventions. *American Psychologist*, 60 (5), 410-421.
25. Peterson, C., & Seligman, M. E. P. (2004). *Character Strengths and Virtues: A Handbook and Classification*. Washington, DC: American Psychological Association.
26. Allport, G. W. (1937). *Personality: A Psychological Interpretation*. New York: Holt.
27. Allport, G. W. (1961). *Pattern and Growth in Personality*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
28. Nasr, S. H. (1996). *The Heart of Islam: Enduring Values for Humanity*. New York: HarperSanFrancisco.

